

**Müstəqillik dövrü çoxmetodlu
Azərbaycan ədəbiyyatı**

**Nəriman Həsənzadənin "Nuru Paşa" poemasında
Türkiyə və Azərbaycan birliyinin bədii tərənnümü**

Jalə Əliyeva

Filologiya elmləri doktoru, Azərbaycan MM-in Ailə, qadın və uşaq məsələləri komitəsinin sədr müavini. Azərbaycan
E-mail: jale-aliyeva@hotmail.com

Annotasiya. Türk dünyası xalqlarının birliyi və müttəfiqliyi ideyası hələ XX əsrin əvvəllərindən ictimai-siyasi müstəvidə olduğu kimi, ədəbi cəmiədə də söz-sənət adamlarını daima düşündürmüşdür. Müstəqillik dövrü Azərbaycan ədəbiyyatında bu mövzuda yazılmış və həqiqi ədəbiyyat hadisəsinə çevrilmiş əsərlərdən biri də Xalq şairi Nəriman Həsənzadənin XX əsrin Qəhrəmanlıq dastanı - "Nuru Paşa" poemasıdır. Poema tarixi əsər olmaqla yanaşı, həm də bu günümüzə çox yaxından səsəlşdiyi üçün aktual və önəmlidir. Hətta əsəri oxuduqca sanki son günlərdə yaşadığımız və Azərbaycan tarixinə qəhrəmanlıq dastanı kimi yazılacaq II Qarabağ – Vətən müharibəsi zamanı xalqımızın qardaş Türkiyə ilə sarsılmaz birliyinin, həm xalq, həm də dövlət səviyyəsində ən yüksək dəstəyinin şahidi olduğumuz hadisələri izləyirik. "Nuru Paşa" poemasını bu gün gündəmə gətirən önəmli cəhət də məhz qardaş, eyni soydan boy atan Türkiyə və Azərbaycanın həmrəyliyini nümayiş etdirməsi, bu birliyin təsadüfi olmayıb tarixlərdən gəldiyini hər kəsin, xüsusilə də ona mane olmağa çalışanların diqqətinə çatdırması, əsərin hər misrasının "marş" ruhunda yazılması, xalqımızda, daha çox da gənc nəsildə mübariz döyüşkən ruhu alovlandırması, vətənpərvərlik hissələrini coşdurması, vətəni düşmən işğalından xilas etmək üçün əsl savaşı ovqatı aşılmasıdır.

Açar sözlər: türk xalqları, ümumtürk birliyi, ədəbiyyat, Nəriman Həsənzadə, "Nuru Paşa", qəhrəmanlıq dastanı

Məqalə tarixçəsi: göndərilib – 12.10.2020; qəbul edilib – 19.10.2020

**Artistic expression of Turkish-Azerbaijani unity
in the poem "Nuru Pasha" by Nariman Hasanzade**

Jale Aliyeva

Doctor of Philological Sciences, Deputy Chairman of State Committee for Family, Women and Children Affairs of the Republic of Azerbaijan. Azerbaijan
E-mail: jale-aliyeva@hotmail.com

Abstract. The idea of unity and union of the people of the Turkic world has always been in the minds of experts in creativity in literary community, as well as in the socio-political sphere since the beginning of the 20th century. One of the works written on this topic in the Azerbaijani literature of the period of independence and which has become a real literary event is the poem "Nuru Pasha" by the national poet of the 20th century Nariman Hasanzade. The poem is not only a historical work, but also relevant and important, because it sounds very close today. Even reading the book, we become witnesses of the events of the last days, when we witnessed the unshakable unity of our people with fraternal Turkey and the highest support at the national and state levels during the Second Karabakh-Patriotic War, which will go down in the history of Azerbaijan as a heroic epic. The most important aspect of the poem "Nuru Pasha" today is the demonstration of

solidarity between fraternal Turkey and Azerbaijan, that this union is not accidental and comes from history, especially those who are trying to prevent it. It was written in the spirit of the people in order to inflame the fighting spirit of our people, especially in the younger generation, to awaken feelings of patriotism, to instill a true spirit of war in order to save the country from enemy occupation.

Keywords: Turkic peoples, Turkic unity, literature, Nariman Hasanzade, "Nuru Pasha", epics of heroism

Article history: received – 12.10.2020; accepted – 19.10.2020

Giriş / Introduction

Yəqin ki, bir neçə il öncə (2013) Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin TÜRKSOY-un fəaliyyətini yüksək qiymətləndirərək səsləndirdiyi və bəlkə də, o zaman çoxlarının inanmadığı, lakin bu gün real gerçəkliyə çevrilməsi yolunda ilk növbədə Türkiyə və Azərbaycan dövlətlərinin əzmlə fəaliyyət göstərdiyi uzaqgörən və möhtəşəm fikri hər kəs yaxşı xatırlayır: "XXI əsr türk dünyası əsri olmalıdır!" Əlbəttə, yüksək siyasi məktəb keçmiş dövlət xadiminin bu sözləri təsadüfi deyilməmişdi. Tarixini və xalqının, ümumtürk millətinin keçib gəldiyi keşməkeşli yolları yaxşı bilən, ondan müasir dövr və xüsusilə də gələcək üçün nəticə çıxaran, multikultural və tolerant dəyərlərə hörmətə yanaşı, milli-mənəvi köklərinə dərinəndən bağlı olan Azərbaycan Prezidentinin yeddi il əvvəl dediyi sözlər bu gün real gerçəkliyə çevrilir. Biz tarixi günlərimizin canlı şahidləriyik.

Təmali halə keçən əsrin əvvəllərində Mustafa Kamal Atatürk, daha sonralar isə Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş və bu gün fəxr etdiyimiz, qürurlandığımız türk xalqlarının birliyi ideyasının gerçəkləşdiyini artıq bütün dünya, beynəlxalq ictimaiyyət görür və dərk edir ki, türk dövlətlərinin birlik və müttəfiqliyi qaçılmaz bir prosedir, "na qədar cəhdlər edilsə də, onu geriyyə döndərmək və əngəlləmək tarixin məntiqini dəyişmək qədar qeyri-mümkündür" [2].

Əsas hissə / Main Part

Türk dünyası xalqlarının birliyi və müttəfiqliyi ideyası hələ XX əsrin əvvəllərindən ictimai-siyasi müstəvidə olduğu kimi, ədəbi cəmiyyətdə də söz-sənət adamlarını daima düşündürmüşdür. Sovet dövründə bu mövzuda açıq-aşkar yazmaq, arzu və istəklərini, gerçək dostu, qardaşa rəğbətini bildirmək, düşməne nifrətini ifadə etmək diktatura rejiminin tələblərinə görə mümkün deyildi. Doğrudur, o illərdə də cəsarətli söz-pöhləm sahibləri sətiraltı mənalar və dolay yollarla fikirlərini çatdırmağa, xalqın yaddaşını "təzələməyə", unuqanlığa yol verməməyə həmişə cəhd göstərmişlər. Lakin dövlətimiz müstəqillik əldə etdikdən sonra şəir və yazıçıların artıq həqiqi söz azadlığına qovuşaraq daima qəlblərində yaşatdıqları mövzulara, o cümlədən ümumtürk birliyi, Türkiyə-Azərbaycan qardaşlığı mövzularına müraciət etmişlər.

Müstəqillik dövrü Azərbaycan ədəbiyyatında bu mövzuda yazılmış və həqiqi ədəbiyyat hadisəsinə çevrilmiş əsərlərdən biri də Xalq şairi Nariman Hasanzadənin XX əsrin Qəhrəmanlıq dastanı - "Nuru Paşa" poemasıdır. Poema 1918-ci ilin iyulunda Türkiyə dövlətinin qərarı ilə Azərbaycanı rus-bolşevik-daşnak birləşmələrinin tacavüzündən qorumaq üçün Bakıya göndərilən orduya başçılıq edən, xalqımızın sevimlisi, həmişə böyük sevgi və ehtiramla xatırlanan məşhur türk sərkərdəsi Nuru Paşanın şəxsinə Türkiyə-Azərbaycan birliyinin tərənnümünə həsr olunmuşdur. Məlumdur ki, türk və azərbaycanlı əsgərlər Türk-İslam Ordusunun tərkibində Azərbaycanın müstəqilliyini beşikdə boğmaq üçün birləşən, qətlər törədərək bir neçə şəhərimizi ələ keçirən erməni daşnaklarına və rus bolşeviklərinə qarşı çiyin-çiyinə vuruşmuşdular. Şəhid olmuş türk əsgərlərinin şərəfinə Bakının ən hündür yerində - Dağüstü Parkda - Şahidlər Xiyabanında 1999-cu ildə abidə ucaldılmışdır.

Akademik Nizami Cəfərov Nariman Hasanzadənin poema yaradıcılığında bəhs edərək yazır: "Zümrüd qışu", "Nəriman", "Kimin sualı var?", "Nuru Paşa"... kimi poemalarında şair

qəhrəmanlarının tərcümeyi-halını məhz mənsub olduğu millətin tərcümeyi-halı səviyyəsinə qaldırır: klassik dastanlardan gələn təbii bir yaradıcılıq enerjisi (və estetikası) ilə inandırır ki, adi insan da, böyük şəxsiyyət də milli tarixi missiya daşıyır... Millət o zaman millət olur ki, adi insanın yüksəltsin, böyük şəxsiyyətini tanısin, ictimai yaddaşına (tarixinə) yazıb örnəyə çevirsin..." [1, s. 7].

Nariman Hasanzadənin "Nuru Paşa" poeması Azərbaycan tarixinin dönmə məqamlarından birini sözlə əbədiləşdirən bədii-tarixi əsər olmaqla yanaşı, həm də bu günümüzlə çox yaxından əsələşən tarixinə qəhrəmanlıq dastanı kimi yazılacaq II Qarabağ – Vətən müharibəsi zamanı xalqımızın qarşı Türkiyə ilə sarsılmaz birliyinin, həm xalq, həm də dövlət səviyyəsində ən yüksək dastəyinin şahidi olduğumuz hadisələri izləyirik. Erməninin xəyanəti, ona dəstək verənlərin ikiüzlülüyü əsərdə böyük qəzab və hiddət hissləri ilə verilmişdir. Bu hisslər son günlərdəki hadisələrdə hər birimizin qəlbində keçən duyğulardır: yalnız birçə fərq var: o zaman dövlət səviyyəsində çox yaxından əsələşən Kürdəmir və s. şəhərlərimiz idi, indi isə Azərbaycanın Yuxarı Qarabağ bölgəsi və onunla birlikdə bütün Azərbaycan. Bu günlərdə vətənimizin hər bir qanşı "cəbhə bölgəsi" idi, hər birimiz əsgər, hər ana şəhid anası, qəhrəmancasına şəhid olmuş oğullar isə hər birimizin övladı...

Sənət əsərinin təkə yazıldığı zaman və coğrafi məkanla məhdudlaşmayıb ədəbiyyat, yəni bütün dövrlərdə aktual olması müəllifi də, təncidçi və oxucuları da hər zaman maraqlandıran problemlərdəndir. Elə Xalq şairinin özü də kitabına yazdığı "Muəllifdən" başlıqlı ön sözündə bu barədə qeyd edir: "Məlumdur ki, Homerdən, Nizamidən uzubəri sənətkarlar bütün əsərlərdə çağdaş olurlar. Yaradıqları əsərlərə görə də yaşadıqları epoxaya qiymət verilir" [3, s.11].

"Nuru Paşa" poemasını bu gün gündəmə gətirən önəmli cəhət məhz qardaş, cəni soydan boy atan Türkiyə və Azərbaycanın həmrəyliyini nümayiş etdirməsi, bu birliyin təsadüfi olmayıb tarixlərdən gəldiyini hər kəsin, xüsusilə də ona mane olmağa çalışanların diqqətinə çatdırması, əsrin hər mürasimin "marş" ruhunda yazılması, xalqımızda, onun gənc nəslində mübariz döyüşün, əhəmiyyətli alovlandırması, vətənpərvərlik hisslərini coşdurması, vətəni düşməni işğalından xilas etmək üçün əsl savaşı vətəni aşılamasıdır.

Türk bayrağı yellənsə, -
İstiqaldan

xəbər verir.

Zaman Türkün tarixinə
türksoylu

İskəndər verir [3, s.19].

Bu gün də bütün Azərbaycan "bir daha enməyəcək" üçrəngli bayrağımıza və Türkiyənin aydınlıq qırmızı bayrağına bürünmüşdür.

Bayraq vətənsiz olanda,

itir –

ayaqlar altında [3, s.20].

Bu gün Azərbaycan dövlətinin müstəqillik əldə etdikdən sonra yeritdiyi düzgün daxili və xarici, iqtisadi siyasət nəticəsində bayrağımız da var, bütöv vətənimiz də, istiqalımız da! Çünki poemada deyildiyi kimi:

Türk qılıncı parlayanda
tarixə

İstiqal yazır [3, s.22].

Bu gün Ali Baş Komandanın rəhbərliyi ilə Azərbaycan əsgəri bütün dünyaya bir daha sübut etdi ki, mübarizə anı gələndə, türkün döyüş ruhu alovlananda heç bir güc, heç bir qüvvə onun qarşısında dayana bilməz. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin dediyi kimi: "Bizi heç bir qüvvə dayandıra bilməz!"

Poemadan götürülən yuxarıdakı parçada qəhrəman komandan Nuru Paşa haqqında deyilən "Zaman Türkin tarixinə türksöylü İskəndər verir" fikrini bu gün o qəhrəmanlıq, sərkərdəlik missiyasını şərafətlə yerinə yetirən Ali Baş Komandan İlham Əliyevə səmildir etmək olar.

Müəllif "tarixdən kəliyi yox, odu götürməyə çalışdım. Ola bilsin ki, odqarışuq kəli də gəlib" [3, s.12] deyir. Bəli, əsərdə şikayət, ağrıyub-sısqamaq, kömək, yardım istəmək kimi mübariz ruhu zəiflədən misralar yoxdur. Şair dünyadan yalnız ədalət istəyir, ali ədalət. Çünki öz qüdrətini də bilir, haqlı olduğunu da, haqq uğrunda savaşıdığını da, bu savaşa böyük arxa-dayağa güvəndiyini də. "Qardaşın-qardaşa kömək alınır şəkli, surati, əksi belədi. Bu gəlişlə "arxasızca arxa gəlir, qisas gəlir, tufan gəlir, qovğa gəlir..."

"Çökməyəcək türk milləti" –
deyir hərbiyyə naziri

Ənvər Paşa.

Sərəncamı

bu, birbaşa.

Vətən səni şəhid verir,

Girov qoyur

Nuru Paşa [3, s.18].

Bu gün də Türkiyənin müdafiə naziri Hulusi Akar öz əsgərlərini – mehmetçiklərini Azərbaycanın Yuxarı Qarabağ bölgəsinə, əldə edilmiş razılışmanın yerinə yetirilməsinə nəzarət etmək üçün göndərir. Yəni poemadakı xüsusi isimləri bugünkü realıqla əvəzləsək, əsərin son mübarizəmizə həsr edildiyini düşünə bilərik. Bu gün Türkiyənin dövlət rəsmilərinin ən yüksək kürsülərdən "Biz qardaş Azərbaycanın hər zaman yanındaıq və gərəkersə, hər cür dəstək göstərməyə hazırıq", - deyə bütün dünyaya bəyanat verməsi təsadüfi deyil. Biz bütün dünyaya, Ulu Öndərin dediyi kimi, "Bir millət, iki dövlət" olduğumuzu bir daha sübut etdik. Tarixdən və onun bədii ifadəsi olan ədəbi örnəklərdən, o cümlədən də "Nuru Paşa" poeməsindən bu sevginin və qarşılıqlı dəstəyin təsadüfi olmadığını, dərin tarixə və zəngin ənənələrə malik olduğunu görürük. Biz tarixdən dərs çıxartmağı bacardırıq. Türk millətləri "türkən türkdən başqa dostu yoxdur" – fikrini dərk etməyən, ümumtürk birliyinin vacibliyini bütün dərindənliyi ilə anlamışdır. Təsadüfi deyil ki, əsrlər boyu türkün məhz belə birliyindən qorxub ehtiyat etmiş, bu birliyə mane olmağa, türk xalqları arasında hər vasitə ilə sını nifaq salmağa çalışmışlar. Lakin bu gün iki müdrik liderin – İlham Əliyev və Rəcəb Tayyib Ərdoğanın uzaqgörənliyi və vətənpərvərliyi sayəsində düşmənlərin bütün hiylələri alt-üst edilmiş, bu möhtəşəm və əbədi ittifaqa nail olunmuşdur.

Nəriman Həsənzadənin poemasının baş qəhrəmanı Nuru Paşadır – "Qardaş Azərbaycan türkünün mənəfeyi hər bir türk üçün müqəddəsdir", – deyən Nuru Paşa. Poema haqqında fikirlərini bölüşən Sarvaz Hüseynoğlu yazır: "Qardaş Azərbaycan türkünün mənəfeyi hər bir türk üçün müqəddəsdir" düşüncəsiylə yaşayib qəhrəmanlıq abidəsinə çevrilən Nuru Paşanın obrazı şair tərəfindən son dərəcə parlaq cizgilərlə verilib. "Türk qılıncı parlayınca tarixə istiqlal yazar" amaldan doğulub bu poema – N.Həsənzadə Ənvər Paşanın "Çökməyəcək türk milləti" inamını əbədi qurtuluşa çağırış sərəncamı kimi dəyərləndirir" [5].

Poemada təkcə tarixi izləmirik. Ümumiyyətlə, müəllif tarixi hadisələrin gedişini ardıcılıqla təsvir etməyi qarşısına məqsəd qoymamışdır. Əsərdə bütövlükdə türklüyün xarakteristikası verilir:

Türk düşündən süd əmbisə,
türk basdı.

Türk laylası eşidibsə,
türk dönməzdi.

Türk belindən gəlibsə,
türk basılmırdı.

Türk nalası eşidirsə,
türk almazdı.

İldırım! – de, türkə – azdı [3, s.20].

Vətən uğrunda döyüşə qatılan hər bir əsgər ölümü gözü önünə alır. Hər qarış torpaq üçün canından keçməyə hazır olan igid oğullarımızın bu fədakarlığı sayəsində bu gün Azərbaycan bütün dünyaya yenilməz, təcrübəli və hazırlıqlı orduya sahib olduğunu göstərdi. İşğaldan azad edilmiş hər qarış torpağımızda vətən övladlarının qanının izi var. Bu şərafətli tarixi hər zaman qəlbimizdə əbədi yaşayacaq şəhidlərimiz qanları ilə yazıblar! O zaman da belə olub, indi də belədir! Şair də yazır:

Altı qandı, üstü qanlı
göz yaşudu

bu torpağın [3, s.21].

Azərbaycan xalqı bu torpaq uğrunda canından keçən, milliyətindən və mənsub olduğu etnik qrupdan asılı olmayaraq (I və II Qarabağ müharibələrində qeyri-azərbaycanlı Azərbaycan vətəndaşlarını – Azərbaycan Milli Qəhrəmanı yəhudi Albert Aqarunov və başqalarını hər zaman ehtiramla yad edirik) hər bir şəhidin xatirəsini həmişə uca tutmuşdur. Uzun illər sovet rejimi şəraitində "türk" adı çəkmək nə qədər yasaqlansa da, xalqımız Bakının azadlığı uğrunda şəhid olmuş "türk mehmetçiklərini" və onların fədakarlıqlarını hər zaman böyük minnətdarlıq hissi ilə yad etmişdir. Poemalı türk dilinə uyğunlaşdırılan (bilərəkdən "tərcümə edən" yazmırıq. Böyük Sabir demişkən, "Osmanlıcadan tərcümə türksə" nə deməkdir?) tanınmış türk şairi İsmət Bora Binatlı yazır: "Mənən çox təsirləndirən isə Bakıda, xüsusən də Şamaxıda türk məzarına göstərilən ehtiram və böyük türk komandanı Nuru Paşaya göstərilən vəfa duyğusu olmuşdu. ...Şamaxıdakı türk şəhidinin məzarı daima azəri türklərinin hörmətlə yad etdikləri bir ziyarətəgahə çevrilmişdir. ...Uzun müddət ruslar tərəfindən müxtəlif təzyiqlər göstərilməsinə baxmayaraq bu məzarlara olan hörmət və diqqət azalmamışdır" [6].

Nəriman Həsənzadənin "Nuru Paşa" poeması həm də öyrədir: dost-düşmənin kim olduğunu unutmamağı, tarixdən ibrət götürməyi, unudulmuş acı nəticələrini öyrədir, erməni vəhşiyətini sərhəd tanımadığını, bunun zaman-zaman təkrarlandığını, bundan sonra da ehtiyat əldən verməyən təhlükəli ola biləcəyini döna-döna yaddaşlara yeridir:

Kəndləri yandırırıldırlar,

Türkləri odlayırıldırlar.

Ayaqlayıb meyitləri,

üstündən

adlayırıldırlar.

Dilimizi kəsirdilər, -

türk dilidi -

deyirdilər [3, s.30].

1918-ci ildə də belə olub, doxsanlarda da belə oldu. Dəhşətli Xocalı faciəsini, Ağdaban müsibətini yaşadırıq. Lakin sonunda qisasımızı aldıq. Həm də xain düşmən kimi gecə dinc əhaliyə hücum edərək deyil, Ali Baş Komandanın dediyi kimi, cəbhədə, döyüş meydanında qəhrəmancasına döyüşərək aldıq qisasımızı. Heç bir texnikadan istifadə etmədən, üzbəüz, əlbəyaxa döyüşərək Şuşanı azad etməklə aldıq qisasımızı mənfur düşməndən.

1918-ci ildə xilaskar Türk ordusu Nuru Paşanın sərkərdəliyi ilə qardaşının dadına çatır. Bu gün mənfur erməni Türkiyə qoşunlarının Azərbaycanın Yuxarı Qarabağ bölgəsinə gəlməyindən necə qorxub ehtiyat edirsə, o vaxt da Nuru Paşanın gəlişindən o cür narahat idi. Şair xain düşmənin bu təşvişini və bunun əksinə olaraq, yerli camaatın sevincini sərbəst sətirlərdə ifadə etmişdir:

Ermənlər pusqudaydı

top-tüfənglə.

Gəncəlilər – yol üstündə -

duz-çörəklə.

Gözləyirdi göydən ənən

bir xilaskar mələk kimi [3, s.21]

Vətənimizin zəngin sərəvəti, səfalı təbiəti həmişə ona yad gözlərin dikilməyinə səbəb olmuşdur.

*Göz dağdır neft, Allahım,
asiriyik
bu sərəvətin* [3, s.24].

Xain qonşuların bədxahlıqları ilə bərabər, Azərbaycan Avropa imperializminin ona uzanan qollarını da kəsmək üçün mübarizəyə qoşulmağa məcbur olmuşdur. Kənarda dayanıb Azərbaycanın məğlub olacağını, zəif düşəcəyini və bundan istifadə edərək öz məqsədlərinə çatacaqları günü gözləyən bədxahları şair "leş axtaran quzğun"a bənzədir:

*Leş gəzirlər,
Allah, Allah, -
gör nə qədr
quzğun gəlib.
Azərbaycan, başın üstə
Türk Qartalı qanad gərib* [3, s.23].

Əsərdə müəllifin diqqətə çatdırmaq istədiyi məqamlardan biri də türkün şanlı qəhrəmanlıq və qəhrəmanlar tarixidir. Şair yeri gəldikcə, dünyanın yansınsı öz hakimiyyətləri altına almış türk xaqanlarını xatırladır:

*Səlcuqların əli çatır
bu haraya,
şahı matdı.
Şah babam Eldəniz yatır,
Atabəylər
narahatdı.
Xətəinin qılıncını
göndərərdi
Səfəvilər,
dilində "Allahu-Əkbər!",
Türkün qılınc ləhcəsində
danışardı
erməniylə* [3, s.26].

Poema çox nikbin sonluqla bitir. Və bu gündən baxdıqda şairin uzaqgörənliyinə heyran da qalırıq. Şair "Nə qədər ki, almamışıq Zəngəzuru, Qarabağı" Nuru Paşalar doğulacaq, - deyir.

*Ey türk oğlu!
haraylasan
onu nə vaxt, -
Nuru Paşa
doğulacaq,
doğulacaq,
doğulacaq
elə o vaxt!* [3, s.34].

Noticia / Conclusion

Bəli, Nuru Paşanın varisləri bu gün doğuldular! Vətənimizin bir qanşının da olsa, düşmənlər tapdığı altında qalmaması üçün savaşıdılar. Nuru Paşalar sabah da doğulacaq! Gələcək quruculuq və sülh-əminəmənlik naminə mübarizələr üçün doğulacaqlar!

Ədəbiyyat, poeziya həmişə tarixə yoldaşlıq etmişdir. Tarixi – tarixi mənbələrdən, sənədlərdən daha geniş təbliğ etmiş, öyrətmişdir. Azərbaycanın Xalq şairi Nəriman Həsənzadənin tarixi mövzularda qələmə aldığı əsərləri, o cümlədən "Nuru Paşa" poeması da hələ bundan sonra da neçə-neçə nəsillərə, bizlərə türkün qəhrəmanlıq tarixini, Türkiyə və Azərbaycan dövlətlərinin birgə mübarizə tarixini öyrədəcəkdir.

Ədəbiyyat / References

1. Cəfərov Nizami. Poema sənəti. Və Nəriman Həsənzadənin poemaları. N.Həsənzadə. Seçilmiş əsərləri. 7 cildə. 2-ci cild (Poemalar). Bakı.
2. Feyziyev Cavanşir. BİRLİK – taleyimizdir.
3. Həsənzadə Nəriman. Müəllifdən. N.Həsənzadə. Seçilmiş əsərləri. 7 cildə. 2-ci cild (Poemalar). Bakı. http://wap.525.az/?name=wapxber&news_id=10956
<http://www.anl.az/download/meqale/edebyyyat/2010/decabr/146098.htm>
<http://www.anl.az/download/meqale/edebyyyat/2013/oktyabr/329708.htm>
4. Hüseynoğlu Sərvaz. Bir çağırış sərəncamı ədəbi bir qurtuluşa. // "Ədəbiyyat qəzeti". 2013, 4 oktyabr.
5. Hüseynoğlu Sərvaz. Eşidir şairi, dünya kar deyil. // "Ədəbiyyat qəzeti", 2010, 10 dekabr.
6. İsmət Bora Binatlı. Nuru Paşa. "Ədəbiyyat qəzeti", 2010 28 may. s.1, 5.
<http://www.anl.az/download/meqale/edebyyyat/2010/may/121887.htm>
7. İsa Həbibbəyli. Ədəbi şəxsiyyət və zaman. Bakı, Elm və təhsil, 2019.

Художественное восприятие турецко-азербайджанскому единства в поэме Наримана Гасанзаде "Нуру паша"

Жале Алиева

Доктор филологических наук

Заместитель председателя Государственного Комитета по Проблемам Семьи, Женщин и Детей Азербайджанской Республики. Азербайджан

E-mail: jale-aliyeva@hotmail.com

Резюме. Идея единства и союза народов тюркского мира всегда была в умах знатоков творчества в литературном сообществе, а также в социально-политической сфере с начала XX века. Одним из произведений, написанных на эту тему в азербайджанской литературе периода независимости и ставших настоящим литературным событием, является поэма "Нуру паша" народного поэта XX века Наримана Гасанзаде. Поэма не только историческое произведение, но еще и актуальное и важное, потому что звучит очень близко на сегодняшний день. Даже читая книгу, мы становимся свидетелями событий последних дней, когда мы стали свидетелями незыблемого единства нашего народа с братской Турцией и высочайшей поддержки на национальном и государственном уровнях во время Второй Карабахской-Отечественной войны, которая войдет в историю Азербайджана как героический эпос. Самым важным аспектом поэмы "Нуру паша" сегодня является демонстрация солидарности между братской Турцией и Азербайджаном, того, что этот союз не случаен и исходит из истории, особенно тех, кто пытается его предостеречь. Он написан в духе народа, чтобы разжечь боевой дух нашего народа, особенно в молодом поколении, пробудить чувства патриотизма, привить настоящий дух войны, чтобы спасти страну от вражеской оккупации.

Ключевые слова: тюркские народы, тюркское единство, литература, Нариман Гасанзаде, "Нуру Паша", эпосы героизма